

DANMARKS NATIONALBANK

8. DECEMBER 2017 — NR. 24

Danske husholdninger fravælger kontantbetalinger

Mange danskere lever i stort omfang kontantfrit, og det må forventes, at endnu flere vil gøre det i fremtiden. Danmark er dog ikke på vej til at blive et kontantløst samfund. Borgere, der ønsker at holde kontanter, vil fortsat have mulighed for det.



**Danskerne
betaler sjældent
med kontanter**

23 pct.

af de danske husholdningers betalinger i fysiske forretninger foretages med kontanter. I euroområdet er tallet 79 pct.



**Få kontanter
i danskernes
punge og tasker**

46 pct.

af danskerne har mindre end 100 kr. på sig i kontanter. Særligt de unge har få eller ingen kontanter på sig.



**Kontanter
anvendes også
som opsparing**

14 pct.

af danskerne har en kontantopsparing på mere end 10.000 kr. Større kontantopsparinger er især udbredt blandt ældre danskere.

Danskernes brug af kontanter anno 2017

Kontanter har i løbet af de seneste årtier mistet deres position som en selvskreven del af alle danskeres hverdag. I de senere år er denne udvikling bl.a. drevet af, at danskerne har fået adgang til en række nye elektroniske betalingsløsninger som kontooverførsler via netbank, mobilbetalinger og kontaktløse betalingskort. For at belyse kontanters rolle i de danske husholdningers hverdag anno 2017 har Nationalbanken undersøgt danskernes anvendelse af kontanter, jf. boks 1.

Analysen omhandler alene betalinger i fysiske forretninger¹.

Danskerne betaler sjældent med kontanter

Danskerne vælger ofte kontanter fra til fordel for elektroniske betalingsløsninger, når de handler i forretninger. Ifølge Nationalbankens undersøgelse foretages 23 pct. af husholdningernes betalinger i forretninger med kontanter, mens 73 pct. foretages med betalingskort. De resterende 4 pct. foregår med andre betalingsløsninger, herunder mobilbetalinger.

Der er stor forskel på de yngste og ældste danskeres betalingsvalg i forretningerne. Ifølge undersøgelsen foretages 9 pct. af de 15-29-åriges betalinger med kontanter, mens kontanters andel af de 70-79-åriges betalinger udgør 40 pct. Blandt de øvrige aldersgrupper er forskellene mindre, jf. figur 1.

Kontanter anvendes til mindre betalinger

Kontanter anvendes typisk til betaling af mindre beløb. Ifølge undersøgelsen er størrelsen på en gennemsnitlig kontantbetaling i Danmark på 182 kr., mens en gennemsnitlig kortbetaling er på 294 kr., jf. figur 2. Derfor er kontantbetalingeres andel af betalingerne mindre, når husholdningernes betalinger opgøres efter værdi (16 pct.) i stedet for antal (23 pct.), jf. figur 3.

Kortbetalingeres andel af betalingerne bliver større, når betalingerne opgøres efter værdi i stedet for antal. Betalinger med betalingskort og øvrige betalingsløsninger udgør henholdsvis 82 og 2 pct. af værdien fra husholdningernes betalinger.

Nationalbankens undersøgelse af husholdningernes brug af kontanter

Boks 1

Nationalbanken har i samarbejde med Kantar Gallup gennemført en undersøgelse af de danske husholdningers betalingsvalg, herunder deres anvendelse af kontanter. Undersøgelsen er foretaget i foråret 2017 og er baseret på besvarelser fra ca. 1.200 repræsentativt udvalgte danskere i alderen 15-79 år.

Informationerne er indhentet ved brug af en betalingsdagbog og et spørgeskema. I betalingsdagbogen har den enkelte respondent registreret sine betalinger i løbet af én dag. For hver betaling har respondenterne oplyst en række informationer, herunder typen af betaling (fx kontanter eller betalingskort).¹ I tillæg til betalingsdagbogen har respondenterne besvaret en række spørgsmål om betalingspræferencer og kontanter, fx om respondenterne har en opsparing i kontanter.

1. Registreringerne til betalingsdagbogen er udført i en app. Respondenter, der ikke har ønsket at anvende en app, har kunnet indberette deres betalingsinformationer telefonisk.

I Betalingsrådets rapport om kontanters rolle i samfundet fra 2016 skønnes det, at kontanter udgjorde omkring 20 pct. af værdien af betalingerne i detailhandlen i 2015. Nationalbankens undersøgelse og Betalingsrådets rapport er baseret på forskellige opgørelsesmetoder og er ikke direkte sammenlignelige, jf. boks 2. Begge undersøgelser viser, at kontanter anvendes relativt lidt til betalinger i dagens Danmark.

Markant færre kontantbetalinger i Danmark end i euroområdet

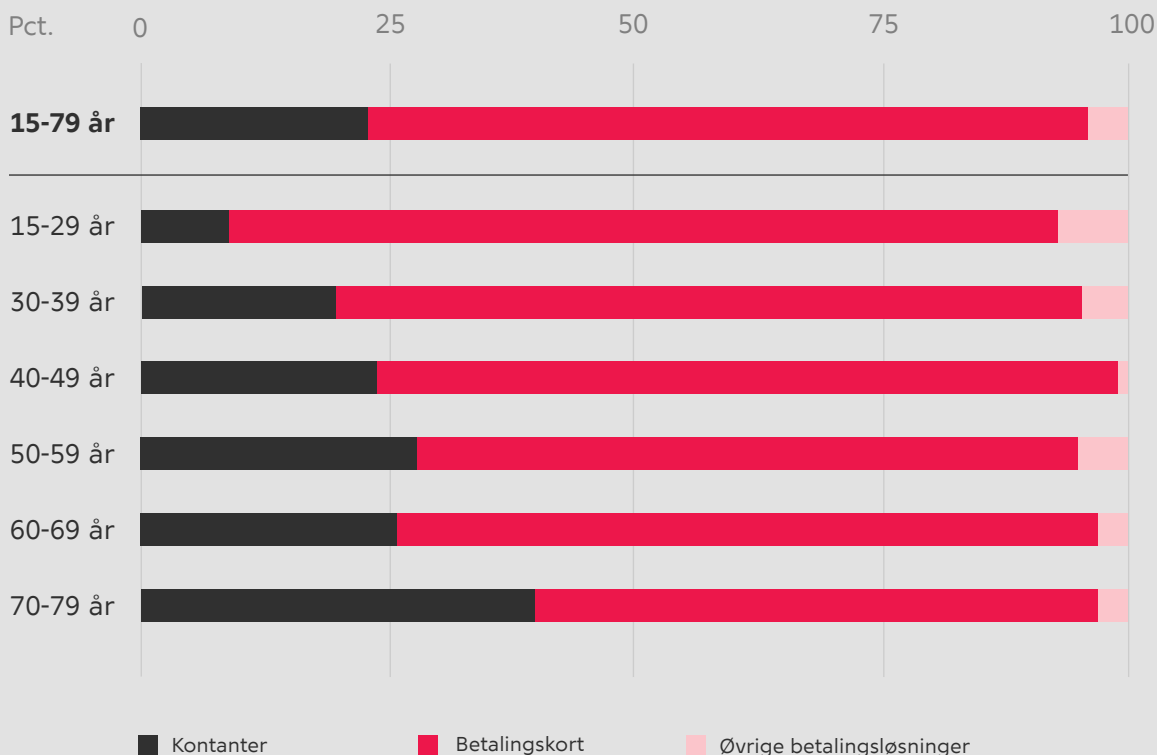
ECB har netop offentliggjort en rapport² om kontantanvendelsen i euroområdet, jf. boks 3. Den viser, at kontantbetalinger er markant mere udbredte i euroområdet end i Danmark. Mens 23 pct. af de danske husholdningers betalinger i forretningerne foretages med kontanter, er det tilsvarende tal for euroområdet 79 pct. Den resterende del af betalingerne i euroområdet foretages med betalingskort (19 pct.) og øvrige betalingsløsninger (2 pct.).

1 Ved fysiske forretninger forstås i denne analyse alle fysiske salgssteder. Det dækker over en række forskellige betalingsmodtagere, herunder butikker, restauranter og udbydere af tjenesteydelser.

2 Undersøgelsen af kontantanvendelsen i euroområdet er offentliggjort i et occasional paper, der benævnes rapport i denne analyse.

Danskerne betaler sjældent med kontanter

Danskernes betalinger i forretninger fordelt på betalingstype og alder



Anm.: Af figuren fremgår danskernes betalinger fordelt efter betalingstype og opgjort efter antal betalinger. Der er alene medtaget betalinger i fysiske forretninger, hvorfor internethandel ikke indgår i tallene.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Der er stor forskel på anvendelsen af kontanter i de forskellige eurolande. Opgjort efter antal udgør kontantbetalinger den mindste andel af husholdningernes betalinger i Holland (45 pct.) og den største andel i Malta (92 pct.), jf. figur 4. I alle eurolande anvendes kontanter oftere end i Danmark.

Danskerne har mulighed for at betale med både kontanter og betalingskort

Danskerne er generelt af den opfattelse, at de selv vælger, om de vil betale med kontanter eller betalingskort. Ifølge undersøgelsen vurderer 96 pct. af danskerne, at de aldrig eller sjældent oplever, at det er svært at få lov til at betale med kontanter.

Det tilsvarende tal for kortbetalinger er 90 pct., jf. figur 5. Husholdningernes begrænsede anvendelse af kontanter som betalingsmiddel i forretningerne er dermed udtryk for, at danskerne i stort omfang fravælger kontanter til fordel for elektroniske betalingsløsninger, herunder særligt betalingskort, når de betaler i fysiske forretninger.

Danskernes oplevelse af, at de generelt har mulighed for at betale med kontanter i forretningerne, hvis de ønsker det, er i overensstemmelse med den danske kontantpligt. Den indebærer, at danskerne typisk har ret til at betale med kontanter, når de handler i fysiske forretninger, jf. boks 4.

Kontanter bruges til mindre betalinger

Gennemsnitlig kontantbetaling



Gennemsnitlig kortbetaling



Kilde: Danmarks Nationalbank

Betalingsrådets rapport om kontanters rolle i samfundet

Boks 2

I 2016 udgav Betalingsrådet "Rapport om kontanters rolle i samfundet". Rapporten indeholdt et skøn for brugen af kontanter til betalinger set i forhold til omsætningen i detailhandlen. Ifølge rapporten udgjorde kontantbetalinger i 2015 omkring 20 pct. af betalingernes værdi i detailhandlen.

Betalingsrådets skøn for kontantbetalingernes andel af betalingernes værdi i detailhandlen blev beregnet som et residual, dvs. ved at fratække værdien af kortbetalinger fra den samlede detailomsætning.

Betalingsrådets skøn adskiller sig på en række parametre fra Nationalbankens undersøgelse af brugen af kontanter fra foråret 2017. Først og fremmest er der tale om to forskellige opgørelsesmetoder, henholdsvis residualberegning og stikprøve. Derudover fokuserer Nationalbankens undersøgelse udelukkende på husholdningernes betalinger i fysiske forretninger, mens Betalingsrådets skøn indeholder internethandel og erhvervsindkøb i detailhandlen.

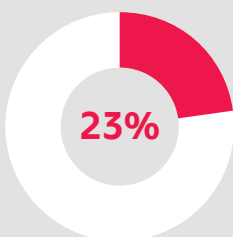
Figur 3

Kontantbetalinger fylder lidt

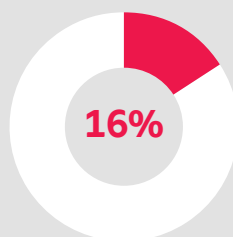
Kontantbetalingernes andel er endnu mindre, når betalingerne opgøres efter værdi



Antal

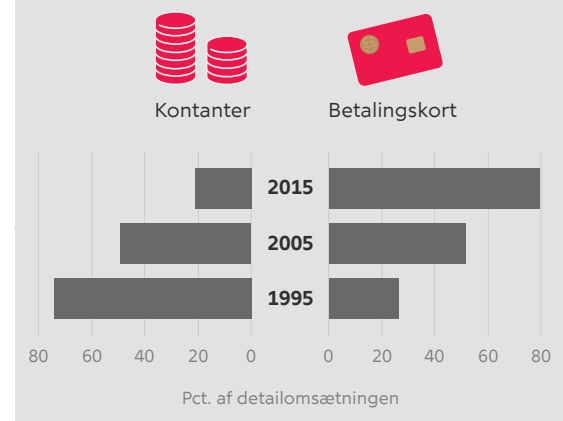


Værdi



Kilde: Danmarks Nationalbank

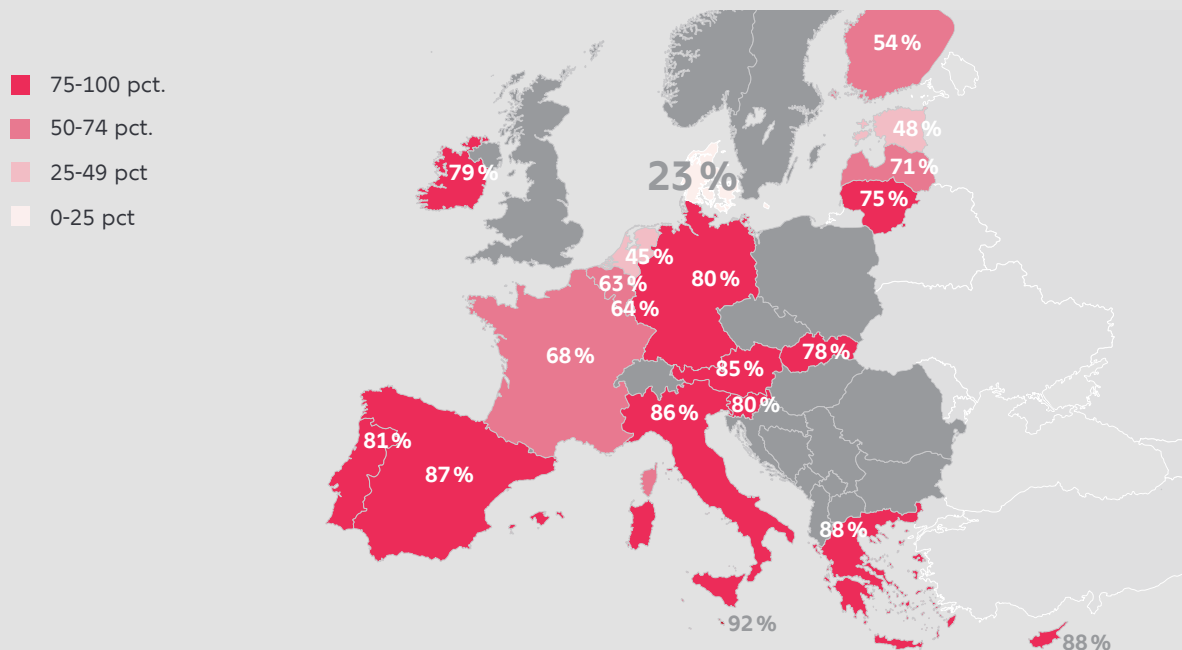
Skøn for udviklingen i kontantbruget i Betalingsrådets kontantrapport



1. Den anden ikke-elektroniske betalingsform, checkbetalinger, skønnes at have udgjort henholdsvis 10, 2 og 0 pct. af værdien af detailomsætningen i 1995, 2005 og 2015. I figuren er checkbetalinger inkluderet i værdien for kontantbetalinger.
2. Betalingsrådets rapport om kontanters rolle i samfundet er tilgængelig på Nationalbankens hjemmeside. ([link](#))

Kontanter andel af husholdningernes betalinger i fysiske forretninger i Danmark og eurolandene

Figur 4



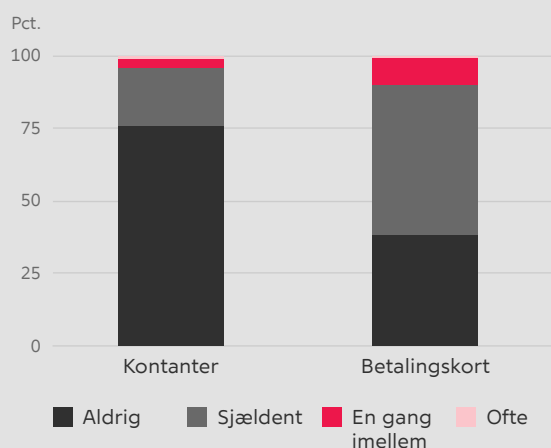
Anm.: Undersøgelser fra Sverige og Norge viser, at de – ligesom Danmark – adskiller sig fra eurolandene ved at have færre kontantbetalinger. Undersøgelserne i Sverige og Norge adskiller sig metodemæssigt væsentligt fra undersøgelserne i euroområdet og Danmark, hvilket betyder, at niveauerne ikke er direkte sammenlignelige. Den norske centralbank, Norges Bank, estimerer, at kontanter blev anvendt til 15 pct. af de norske husholdningers betalinger i fysiske forretninger i 2013. I Sverige estimerer den svenske centralbank, Riksbanken, at kontantbetalinger i 2016 udgjorde 15 pct. af betalingerne i detailhandlen.

Kilde: ECB, Deutsche Bundesbank, De Nederlandsche Bank og Danmarks Nationalbank.

Danskerne oplever stor valgfrihed mellem kontanter og betalingskort

Figur 5

“Hvor ofte oplever du, at det er svært at få lov til at betale med kontanter/betalingskort?”



Kilde: Danmarks Nationalbank.

ECB's rapport om brugen af kontanter i euroområdet

Boks 3

ECB har i november 2017 offentliggjort en rapport om anvendelsen af kontanter blandt husholdningerne i euroområdet.¹ Rapporten er funderet i undersøgelser foretaget i perioden 2014-16, hvor godt 92.000 respondenter har udfyldt betalingsdagbøger og spørgeskemaer om deres betalinger og brug af kontanter. For hovedparten af eurolandene kommer data fra en fælles undersøgelse, der blev udført i 2015-16. Data fra Tyskland og Holland stammer dog fra separate undersøgelser, som de to landes centralbanker foretog i henholdsvis 2014 og 2016.

Undersøgelserne i ECB's rapport og Nationalbankens undersøgelse er funderet i samme undersøgelsesmetoder. Tallene fra undersøgelserne er dermed generelt sammenlignelige, selv om der er mindre forskelle, herunder at Nationalbankens undersøgelse er nyere end dem, der ligger til grund for ECB's rapport.

1. ECB, The use of cash by households in the euro area, Occasional Paper Series, nr. 201, 2017. ([link](#))

Få kontanter i danskernes punge, tasker og lommer

Danskerne har få kontanter på sig sammenlignet med borgerne i eurolandene. I gennemsnit har danskerne 337 kr. på sig, mens borgerne i euroområdet i gennemsnit har 65 euro på sig, hvilket svarer til godt 480 kr.

Det gennemsnitlige antal kontanter, som danskerne har på sig, trækkes op af, at der er nogle få personer, som har mange kontanter på sig. Det gælder særligt blandt de ældre, og 15 pct. af de 70-79-årige har mere end 1.000 kr. på sig.

Mange danskere har dog få kontanter på sig. Ifølge undersøgelsen har 46 pct. af danskerne mindre end 100 kr. på sig. De yngste danskere har færrest kontanter på sig, og blandt de 15-29-årige har 63 pct. mindre end 100 kr. på sig, jf. figur 6.

Kontanter anvendes også som opsparing

Mange danskere bruger kontanter som opsparing. Ifølge Nationalbankens undersøgelse har 34 pct. en opsparing i kontanter³, og 14 pct. har en opsparing på mere end 10.000 kr.

Udbredelsen af større kontantopsparinger varierer mellem de forskellige aldersgrupper, og der er særligt mange ældre danskere, som har en stor opsparing i kontanter. Blandt de 70-79-årige har 27 pct. en opsparing i kontanter på mere end 10.000 kr. For de yngre aldersgrupper er store kontantopsparinger derimod mindre udbredte, jf. figur 7.

Kontantopsparinger er mere udbredte i Danmark end i euroområdet

Danskerne betaler sjældnere med kontanter end euroområdets husholdninger, men der er flere kontantopsparinger i Danmark end i euroområdet. Mens 34 pct. af danskerne har en kontantopsparing, gælder det kun 24 pct. af borgerne i euroområdet (eksklusive Tyskland⁴).

Flere vil leve kontantfrit i fremtiden

Allerede i dag betales hovedparten af de danske husholdningers betalinger elektronisk, og mange

danskere har få eller ingen kontanter på sig. Det er muligt at leve kontantfrit i Danmark, hvis man ønsker det.

Det må forventes, at flere danskere vil vælge at leve kontantfrit i fremtiden. Flere faktorer trækker i den retning. For det første vil danskernes samlede anvendelse af kontanter fortsat aftage, hvis de yngre generationer beholder deres nuværende betalingsvaner, i takt med at de bliver ældre. For det andet må det forventes, at den fortsatte udvikling og forbedring af elektroniske betalingsalternativer vil få flere danskere til at vælge kontanter fra som betalingsmiddel i forretningerne. For det tredje vil en stadig større udbredelse af internetbaseret handel mindske andelen af betalinger, hvor husholdningerne kan anvende kontanter som betalingsmiddel.

Den danske kontantpligt

Boks 4

Den danske betalingslovgivning er funderet i EU's direktiv om betalingstjenester. I dansk lovgivning er der dog en særregel, som forpligter betalingsmodtagere til at modtage kontanter i en række betalingsituationer.¹ Kontantpligten indebærer, at fysiske forretninger ikke kan afvise kontanter, hvis forretningen er bemandet og modtager elektroniske betalingsinstrumenter, herunder betalingskort. Fjernhandel, herunder internethandel, og ubemandede selvbetjeningsmiljøer, fx ubemandede benzinstationer, er ikke underlagt kontantpligten.

Med vedtagelsen af lov om betalinger af 8. juni 2017 besluttede Folketinget at lempe den danske kontantpligt fra 2018. Lempelsen indebærer, at bemandede forretninger ikke længere vil være forpligtede til at modtage kontanter fra kl. 22 til kl. 06. I områder med forhøjet risiko for røveri gælder forpligtelsen til at modtage kontanter ikke fra kl. 20. Erhvervsministeren kan dog fastsætte regler om, at bestemte typer betalingsmodtagere, fx døgnapoteker, altid er forpligtede til at modtage kontanter.

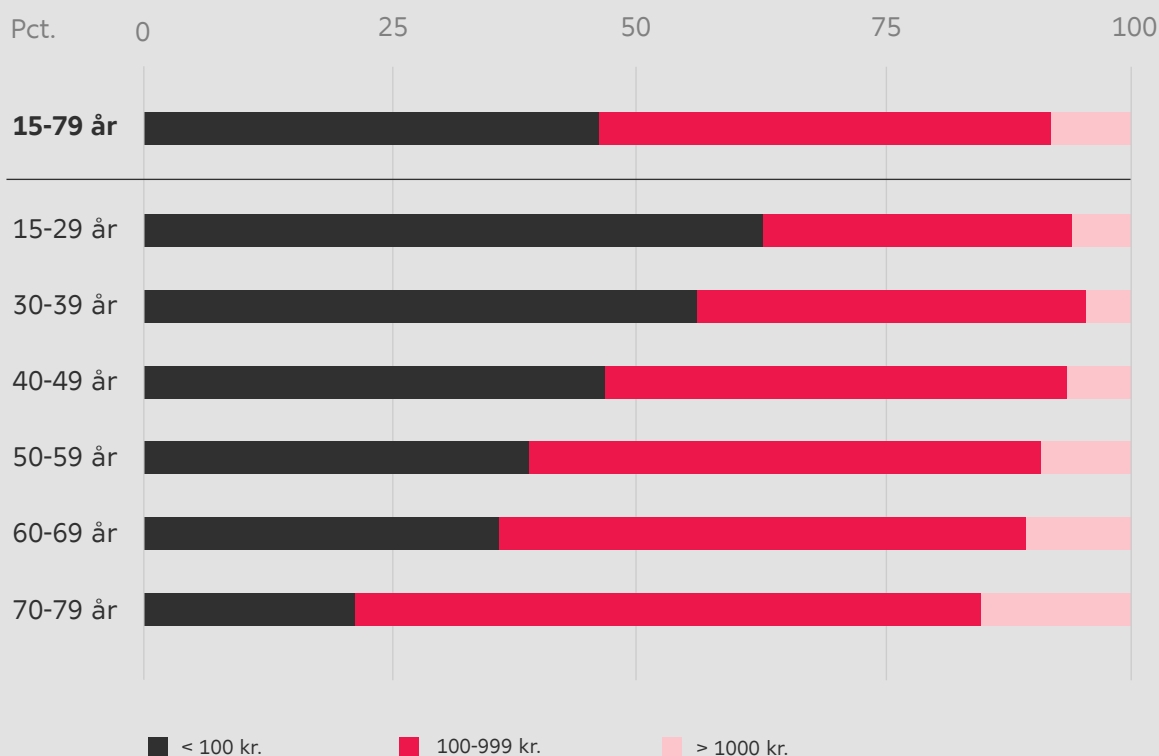
1. Den danske lovgivning indeholder tillige enkelte begrænsninger for brugen af kontanter som betalingsmiddel. Hvidvaskloven indeholder bl.a. et forbud for forretningsdrivende mod at modtage kontantbetalinger på mere end 50.000 kr.

3 Knap 6 pct. af respondenterne i undersøgelsen ønskede ikke at angive, om de havde en kontantopsparing eller ej.

4 Grundet manglende datatilgængelighed er Tyskland ikke medtaget i ECB's beregning af, hvor stor en andel af borgerne i euroområdet der har en kontantopsparing.

Ældre danskere har flere kontanter på sig end unge danskere

”Hvor mange kontanter, dvs. pengesedler og mønter, har du i din pung, taske og lommer ved dagens start?”



Kilde: Danmarks Nationalbank.

Kontanter forsvinder ikke

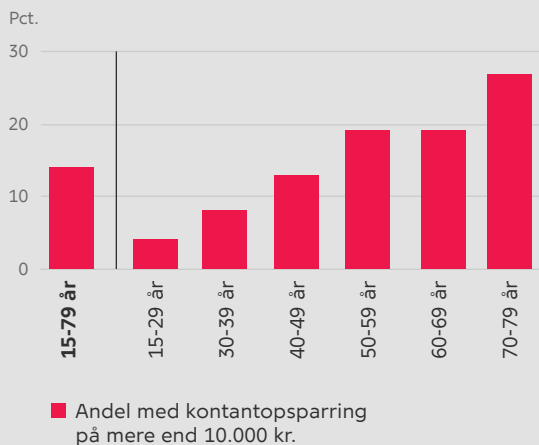
Af Nationalbankens undersøgelse fremgår det, at mens nogle danskere lever stort set kontantfrit, udgør kontanter en vigtig del af andre danskeres hverdag. Danskerne er delte, når de vurderer vigtigheden af kontanter. 50 pct. mener, at det ville være et problem for dem, hvis der ikke var kontanter i samfundet, som det er indrettet i dag, mens 40 pct. angiver, at det ikke ville være et problem, jf. figur 8. Samlet set er der fortsat efterspørgsel efter kontanter i Danmark, og det er Nationalbankens opgave at udstede de sedler og mønter, der er behov for, jf. boks 5. Nationalbanken har ikke en målsætning for størrelsen på kontantomløbet eller danskernes anvendelse af kontanter.

Nationalbanken forventer, at brugen af kontanter som betalingsmiddel vil fortsætte med at falde,

fordi flere forventes at leve kontantfrit i fremtiden. Danmark er dog ikke på vej til at blive et kontantløst samfund. Borgere, der ønsker at holde kontanter, vil fortsat have mulighed for det.

Større kontantopsparinger er mest udbredte blandt ældre danskere

Figur 7



Kilde: Danmarks Nationalbank.

Nationalbankens rolle i kontantforsyningen

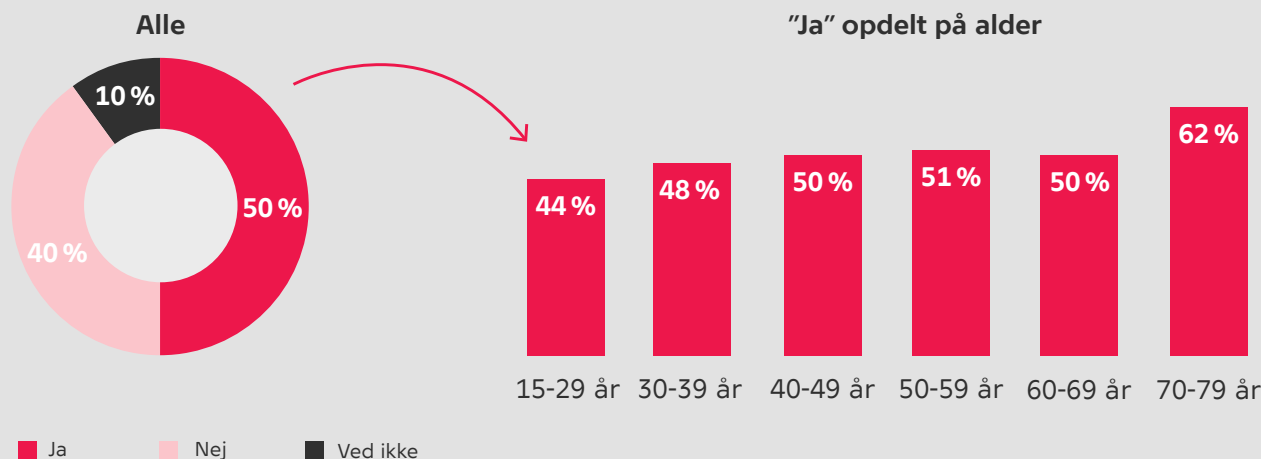
Boks 5

Af nationalbankloven fremgår det, at Nationalbanken står for udstedelsen af sedler, mens møntvæsnet, i henhold til møntloven, ligger hos regeringen. Siden 1975 har Nationalbanken varetaget de produktionsmæssige og administrative opgaver i forbindelse med møntudstedelsen. Produktionen af kontanter foregik i Nationalbankens bygning indtil udgangen af 2016. Fremover vil trykning og prægning af nye sedler og mønter blive købt hos eksterne leverandører, men Nationalbanken vil fortsat være den udstedende myndighed.

Figur 8

Danskerne er delte i spørgsmålet om vigtigheden af kontanter i samfundet

“Vil det være et problem for dig, hvis der ikke var kontanter i samfundet, som det er indrettet i dag?”



Kilde: Danmarks Nationalbank.

OM ANALYSE



Som en konsekvens af Nationalbankens rolle i samfundet udarbejdes analyser af økonomiske og finansielle forhold.

Analyserne udkommer løbende og omfatter bl.a. vurderinger af den aktuelle konjunktursituation og den finansielle stabilitet.

DANMARKS NATIONALBANK
HAVNEGADE 5
1093 KØBENHAVN K
WWW.NATIONALBANKEN.DK

Redaktionen er afsluttet
7. december 2017

Victor Gørtz Smestad
Retail Payments Policy Analyst
FINANSIEL STABILITET